

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

©2020 БЕЗУГЛА Л. С.

УДК 332.1:338.48+379.8
JEL Classification: L83

Безугла Л. С.

Тенденції розвитку екотуристичної діяльності в Дніпропетровській області

У статті виконано статистичний аналіз і розроблено прогнози основних показників діяльності суб'єктів господарювання у сфері екотуристичної діяльності на прикладі Дніпропетровської області. Розраховано коефіцієнти кореляції Пірсона, Спірмена і Фехнера для визначення кореляційного зв'язку між доходами від надання туристичних послуг і операційними витратами суб'єктів туристичної діяльності (туроператорів і турагентів) у регіоні. Визначено стратегічні напрями активізації розвитку екотуристичної діяльності в Дніпропетровській області, серед яких: створення належних інституційних умов і відповідного правового середовища, що полягає у розробленні та прийнятті Закону України «Про сільський зелений туризм», регіональної програми розвитку екологічного туризму, внесенні змін і доповнень до Стратегії розвитку на період до 2027 року і Плану заходів з її реалізації у 2021–2023 роках; економічна підтримка розвитку екотуризму шляхом публічно-приватного партнерства задля залучення приватних інвестицій, краудфандингу, пільгового кредитування власників садиб для модернізації осель, підвищення кваліфікації, рекламування діяльності; реалізація стимулюючих і заохочувальних механізмів забезпечення функціонування об'єктів екотуристичної інфраструктури; формування дієвої системи забезпечення якості екотуристичних послуг, яка базуватиметься на потребах споживача, гарантуватиме базові стандарти, включатиме критерії захисту навколишнього природного середовища.

Ключові слова: регіональна економіка, екотуризм, екотуристична діяльність, показники, статистичний аналіз, методи прогнозування, кореляційний аналіз, стратегічні напрями, модернізація економіки.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-3-94-103>

Рис.: 3. **Табл.:** 7. **Формул.:** 11. **Бібл.:** 34.

Безугла Людмила Сергіївна – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри маркетингу, Дніпровський державний аграрно-економічний університет (вул. Академіка Сергія Єфремова, 25, Дніпро, 49027, Україна)

UDC 332.1:338.48+379.8
JEL Classification: L83

Bezuhla L. S. Ecotourism Development Trends in the Dnipropetrovsk Region

The author of the article has carried out statistical analysis and has made some forecasts concerning the main indicators of economic entities in ecotourism, taking the Dnipropetrovsk region as an example. The correlation coefficients suggested by Pearson, Spearman and Fechner have been calculated to determine the correlation between revenues received from the provision of tourist services and operating expenditures of tourism businesses (tour operators and travel agents) in the region. Strategic directions of the intensification of ecotourism activity development in the Dnipropetrovsk region have been determined, namely: creating appropriate institutional conditions and legal environment, meaning the design and adoption of the Law of Ukraine On Rural Green Tourism, a regional program of ecotourism development, changes and amendments to the Strategy development for the period up to 2027 and the Road Map for its implementation in 2021-2023; economic support of ecotourism development through public-private partnerships, which would attract private investment and crowdfunding, guarantee preferential lending to farmstead owners to modernize their lodgings, receive training or run promotional campaigns; the implementation of stimulating and encouraging mechanisms to ensure the work of ecotourism infrastructure facilities; creation of an effective quality assurance system for ecotourism services, which will be based on the consumers' needs, guarantee fundamental standards, include environmental protection criteria.

Keywords: correlation analysis, ecotourism, ecotourism activities, forecasting methods, indicators, modernization of the economy, regional economy, statistical analysis, strategic directions.

Fig.: 3. **Tabl.:** 7. **Formulae:** 11. **Bibl.:** 34.

Bezuhla Liudmyla S. – Candidate of Sciences (Public Administration), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing, Dnipro State Agrarian Economics University (25 Academician Serhiy Yefremov Str., Dnipro, 49027, Ukraine)

Вступ. Процеси соціально-економічних трансформацій, які відбуваються в туристичному секторі України, обумовлюють пошук нетрадиційних форм підприємництва, спрямованих на забезпечення економічного зростання та модернізацію регіональної економіки. Одним із стратегічних напрямів туристичної сфери є активізація розвитку екологічного, сільського та зеленого туризму в регіонах України з урахуванням їх специфіки.

З огляду на це виникла необхідність подальшого розвитку теоретико-методологічних положень і розроблення науково-методичних підходів і практичних рекомендацій з удосконалення регіональної системи управління екотуристичною діяльністю.

Аналіз й узагальнення наукової літератури свідчить, що зарубіжними та вітчизняними вченими приділяється значна увага:

- дослідженню сучасних проблем розвитку туристичної діяльності та шляхів їх вирішення в умовах глобальних змін (А. Bilgihan, М. Nejad [1]; V. Marakova, М. Medvedova [2]; S. Sardak, V. Dzhyndzhoian, А. Samoilenko [3]; Н. Косар, Н. Кузьо [4]);
- обґрунтуванню концептуальних положень і розробленню механізмів забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в Україні та регіонах (S. Milenkovic, N. Boskovic [5]; I. Крюкова, А. Кравчук [6]; В. Язіна, В. Ткач, С. Кожушко [7]; В. Степанов [8]; В. Папп [9]; К. Ніколаєв [10]);
- розглянуто низку науково-методичних і теоретичних підходів до встановлення концептуальних засад розвитку екологічного туризму та прийняття управлінських рішень у туристичній галузі з урахуванням чинника екологізації (L. David [11]; О. Савіцька, Н. Савіцька, Л. Погребняк [12]; Л. Нецадим, С. Тимчук, Р. Кожухівська [13]; О. Коркуна, О. Цільник, О. Бордун [14]);
- розробленню пропозицій щодо формування й розвитку інфраструктури екотуризму (І. Приварникова [15]; В. Передерко [16]).

Водночас багатоаспектність і дискусійність окремих питань з обраної тематики обумовлюють необхідність подальших наукових розробок. І особливо вирішення цієї проблеми актуалізується у сучасних умовах трансформації системи управління розвитком екологічного туризму

в контексті модернізації економіки регіонів і глобальних перетворень.

Тому **мета** цього дослідження полягає у визначенні кореляційного зв'язку між доходами від надання туристичних послуг і операційними витратами суб'єктів туристичної діяльності (туроператорів і турагентів); доходами від наданих послуг і витратами у сфері сільського зеленого туризму на прикладі Дніпропетровської області за допомогою розрахунків коефіцієнтів кореляції Пірсона, Спірмена і Фехнера; виявленні ключових тенденцій розвитку екологічної діяльності в регіоні з використанням методів прогнозування: визначенні стратегічних напрямів активізації розвитку екотуризму на прикладі Дніпропетровської області.

Результати. За даними Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Дніпропетровській області, кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, зросла за 2000–2019 рр. у 3,1 разу, а їх питома вага не змінювалася і становила 2,5 % загальноукраїнської кількості туристів. Однак у регіоні спостерігається негативна тенденція різкого скорочення кількості в'їзних туристів починаючи з 2010 р. Кількість внутрішніх туристів зменшилася в 2,3 разу, а їх частка становила в 2019 р. 3,5 % загальної кількості цих туристів в Україні (у 2000 р. – 3,1 %). За цей період питома вага кількості внутрішніх туристів знизилася на 71,3 відсоткових пункти, або з 83 % до 11,7 % загальної кількості обслугованих туристів у Дніпропетровській області (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму в Дніпропетровській області

Роки	Загальна кількість, осіб	У тому числі	
		в'їзні (іноземні), осіб	внутрішні, осіб
2000	49869	1588	41372
2005	103320	17189	64799
2007	168431	15676	71635
2010	105413	1122	55503
2011	64470	16	18515
2012	68303	105	15215
2013	81249	28	12717
2014	56803	–	7263
2015	46121	–	7195
2016	57770	–	7776
2017	75526	1	7482
2018	116981	–	9229
2019	154215	2	17998

Джерело: складено автором на основі [17, с. 22; 18; 19]

Аналіз статистично-інформаційних матеріалів показав, що дані про розвиток туристичної діяльності та сільського зеленого туризму в регіонах України наведено за період 2011–2017 роки. У зв'язку з цим за допомогою методу авторегресії розроблено прогнози показників на 2018–2019 роки. Цей метод прогнозування має ряд таких

переваг, як обґрунтованість й оперативність виконання розрахунків; менша похибка одержаних результатів; відсутність суб'єктивного чинника, властивого методу експертних оцінок тощо.

Таким чином, вказаний метод є ефективними для прогнозування показників роботи суб'єктів у сфері сіль-

ського зеленого туризму, оскільки має місце більш висока достовірність прогнозних значень.

Метод авторегресії – побудова авторегресійної моделі, тобто динамічної регресійної моделі, що відображає часові зміни досліджуваного показника порівняно з його попередніми значеннями.

Авторегресійна модель виглядає таким чином:

$$Y_t = \alpha_1 y_{t-1} + \alpha_2 y_{t-2} + \dots + \alpha_n y_{t-n}, \quad (1)$$

де y_t – прогнозне значення показника;

$y_{t-1}, y_{t-2}, \dots, y_{t-n}$ – попередні значення прогнозного показника;

$\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n$ – коефіцієнти авторегресії;

t – порядковий номер попередніх значень показника.

Згідно з даними Державної служби статистики України, кількість обслужованих туристів у Дніпропетровській області знизилася за 2011–2019 рр. на 32,9 %, у тому числі з метою дозвілля і відпочинку – на 27,3 %.

Питома вага кількості туристів, яким надано послуги задля відпочинку й дозвілля, збільшилася на 7,5 відсоткових пункти, або з 90,5 % до 98 % загальної кількості туристів, обслужованих туроператорами й турагентами в регіоні (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл туристів, обслужованих туроператорами й турагентами в Дніпропетровській області, за метою поїздки

Роки	Загальна кількість обслужованих туристів, осіб	У тому числі з метою дозвілля й відпочинку, осіб
2011	38087	34460
2012	38417	36042
2013	40445	37722
2014	26332	25273
2015	20851	19755
2016	24296	23037
2017	29440	28172
2018	27435	26572
2019	25567	25063

Джерело: складено автором на основі [17, с. 51; 20, с. 37; 21, с. 235; 22, с. 235; 23, с. 39; 24, с. 39; 25, с. 38].

За розрахунками, частка доходів від наданих туристичних послуг у Дніпропетровській області є незначною, щороку скорочується і становила в 2019 р. 0,06 % загальноукраїнського обсягу доходів (у 2011 р. – 0,62 %). Питома вага операційних витрат суб'єктів туристичної діяльності в регіоні становила в 2019 р. лише 0,05 % загальноукраїнського обсягу цих витрат (у 2011 р. – 1,87 %). Однак співвідношення між доходами й операційними витратами суб'єктів туристичної діяльності в Дніпропетровській області збільшується: якщо у 2011 р. доходи перевищували витрати в 1,07 разу, то у 2019 р. – в 1,25 разу. Це означає зростання за цей період рівня рентабельності операційної діяльності на 17,2 відсоткових пункти, або з 7,3 % до 24,5 % (табл. 3).

Розрахунки показують, що за досліджуваний період доходи від надання туристичних послуг перевищують операційні витрати туроператорів у Дніпропетровській області. Так, у 2011 р. значення цього показника становило 1,08 разу, а у 2019 р. – 1,15 разу. Рівень рентабельності зріс на 6,8 відсоткових пункти (табл. 4).

Аналогічні розрахунки здійснено і по турагентах регіону. Доходи від надання туристичних послуг перевищують операційні витрати: у 2011 р. у 1,06 разу, у 2019 р. – у 1,26 разу. Рівень рентабельності операційної діяльності турагентів збільшився на 20,4 відсоткових пункти (табл. 5).

Аналіз статистичних даних свідчить, що у структурі витрат суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві турпродукту, переважну частку становлять витрати на розміщення й проживання (як правило, у готелях, а не у приватному секторі).

На другому місці – витрати на транспортне обслуговування; на третьому – на харчування. Решту складають витрати на екскурсійне обслуговування без надання транспортних послуг. При цьому питома вага витрат на розміщення й проживання скоротилася за 2011–2019 рр. на 15 відсоткових пункти, або з 73,1 % до 58,1 % загальних витрат; на харчування – на 2,8 в.п., або з 11,6 % до 8,8 %. Частка витрат на екскурсійне обслуговування залишилась майже без змін і становила в 2019 р. 3,8 %. Питома вага витрат на транспортне обслуговування, навпаки, збільшилася на 15,9 в.п., або з 8,2 % до 24,1 % загального обсягу витрат суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій (табл. 6).

За 2013–2019 рр. кількість осіб, що перебували у сільській садибі, зросла в 13,7 разу. Коефіцієнт використання місткості садиби збільшився з 0,02 до 0,55, перевищуючи в 2019 р. середній рівень по Україні (0,20). Співвідношення доходу від наданих послуг і витрат щороку зростало: якщо у 2014 р. значення цього показника становило 1,12 разу, то у 2019 р. – 5,41 разу (табл. 7).

Таблиця 3

Динаміка доходів від наданих туристичних послуг і операційних витрат суб'єктів туристичної діяльності в регіоні

Роки	Доходи від надання туристичних послуг, тис. грн		Операційні витрати, тис. грн	
	Україна	Дніпропетровська область	Україна	Дніпропетровська область
2011	4685427,1	28847,5	1436669,1	26879,4
2012	6360148,2	26652,2	2451280,1	23381,0
2013	6199809,2	24949,5	3928131,7	22510,5
2014	5432673,4	18565,9	5104476,7	17404,6
2015	4797731,6	19903,3	4513433,2	15564,6
2016	11522520,4	19509,8	9144060,3	15261,7
2017	18502975,3	23567,5	14900951,3	19918,5
2018	25700632,7	22334,9	22686698,4	18398,7
2019	35698178,8	21166,8	34540498,2	16994,9

Джерело: складено автором на основі [17, с. 30; 20, с. 16; 21, с. 214; 22, с. 214; 23, с. 18; 24, с. 18; 25, с. 17]

Таблиця 4

Динаміка доходів від наданих туристичних послуг і операційних витрат туроператорів у Дніпропетровській області

Роки	Доходи, тис. грн	Операційні витрати, тис. грн	Співвідношення доходу та витрат, рази	Рівень рентабельності операційної діяльності, %
2011	16805,4	15491,3	1,08	8,5
2012	12267,5	9648,2	1,27	27,1
2013	7866,4	7359,0	1,07	6,9
2014	6591,5	5281,7	1,25	24,8
2015	5298,0	4746,5	1,12	11,6
2016	4709,0	3241,4	1,45	45,3
2017	3540,5	3423,9	1,03	3,4
2018	2593,4	2375,2	1,09	9,2
2019	1899,7	1647,6	1,15	15,3

Джерело: складено автором на основі [17, с. 31; 20, с. 17; 21, с. 215; 22, с. 215; 23, с. 19; 24, с. 19; 25, с. 18]

Таблиця 5

Динаміка доходів від наданих туристичних послуг і операційних витрат турагентів у Дніпропетровській області

Роки	Доходи, тис. грн	Операційні витрати, тис. грн	Співвідношення доходу та витрат, рази	Рівень рентабельності операційної діяльності, %
2011	11873,1	11254,0	1,06	5,5
2012	14384,7	13732,8	1,05	4,7
2013	17083,1	15151,5	1,13	12,7
2014	11437,3	11639,3	0,98	-1,7
2015	14605,3	10818,1	1,35	35,0
2016	14800,8	12020,3	1,23	23,1
2017	20027,0	16494,6	1,21	21,4
2018	21503,0	17395,2	1,24	23,6
2019	23087,8	18345,0	1,26	25,9

Джерело: складено автором на основі [17, с. 31; 20, с. 18; 21, с. 216; 22, с. 216; 23, с. 20; 24, с. 20; 25, с. 19]

Таблиця 6

Витрати суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, що використовуються при виробництві турпродукту в регіоні, тис. грн

Роки	Усього	У тому числі на			
		розміщення і проживання	харчування	екскурсійне обслуговування (без транспортних послуг)	транспортне обслуговування
2011	16861,2	12333,8	1952,2	599,3	1386,8
2012	8344,7	5120,3	1217,3	80,1	929,9
2013	5050,3	3573,2	448,7	143,3	808,8
2014	3957,5	2425,9	481,2	170,0	794,2
2015	9512,7	7890,2	61,0	314,0	1161,8
2016	8432,6	6488,0	643,0	248,8	995,1
2017	5942,3	4004,6	662,7	356,5	835,6
2018	3958,2	2477,6	391,9	188,3	728,9
2019	2636,5	1532,9	231,8	99,5	636,0

Джерело: складено автором на основі [17, с. 35, 36; 20, с. 20, 21; 21, с. 218, 219; 22, с. 218, 219; 23, с. 22, 23; 24, с. 22, 23; 25, с. 21, 22]

Таблиця 7

Динаміка показників розвитку сільського зеленого туризму в Дніпропетровській області

Роки	Усього	У тому числі на			
		розміщення і проживання	харчування	екскурсійне обслуговування (без транспортних послуг)	транспортне обслуговування
2011	16861,2	12333,8	1952,2	599,3	1386,8
2012	8344,7	5120,3	1217,3	80,1	929,9
2013	5050,3	3573,2	448,7	143,3	808,8
2014	3957,5	2425,9	481,2	170,0	794,2
2015	9512,7	7890,2	61,0	314,0	1161,8
2016	8432,6	6488,0	643,0	248,8	995,1
2017	5942,3	4004,6	662,7	356,5	835,6
2018	3958,2	2477,6	391,9	188,3	728,9
2019	2636,5	1532,9	231,8	99,5	636,0

Джерело: складено автором на основі [21, с. 50; 22, с. 50; 26, с. 50; 27, с. 50; 28, с. 50; 29, с. 57, 58]

Для виявлення залежності між показниками еко-туристичної діяльності в регіоні та тенденцій розвитку в умовах невизначеності кон'юнктури ринку використано кореляційний аналіз. Встановлено, що між доходами від надання туристичних послуг і операційними витратами суб'єктів туристичної діяльності існує високий рівень прямого кореляційного зв'язку, оскільки значення величини достовірності апроксимації R становить 0,9228, тобто наближується до 1 (рис. 1).

Аналогічні кореляційні залежності встановлено між доходами від надання туристичних послуг і операційними витратами туроператорів (рис. 2) та турагентів у регіоні (рис. 3).

Як видно з рис. 2 і 3, між доходами від наданих туристичних послуг і операційними витратами туроператорів і турагентів існує високий прямий кореляційний зв'язок

(величина достовірності апроксимації R становить, відповідно, 0,98 і 0,8873).

Це підтверджують й результати розрахунку коефіцієнтів кореляції Пірсона, Спірмена і Фехнера, на основі чого визначено тісноту і напрямок кореляційного зв'язку між доходами від наданих туристичних послуг і операційними витратами суб'єктів туристичної діяльності, у тому числі туроператорів і турагентів у Дніпропетровській області.

У статистиці коефіцієнт кореляції Пірсона (r_{xy}) є показником залежності між двома змінними x та y , який набуває значень від -1 до $+1$ включно.

Із використанням даних табл. 3 та нижче наведених формул середніх значень показників $\bar{x}$, $\bar{y}$

$$\bar{x} = \frac{\sum x_i}{n}, \quad (2)$$

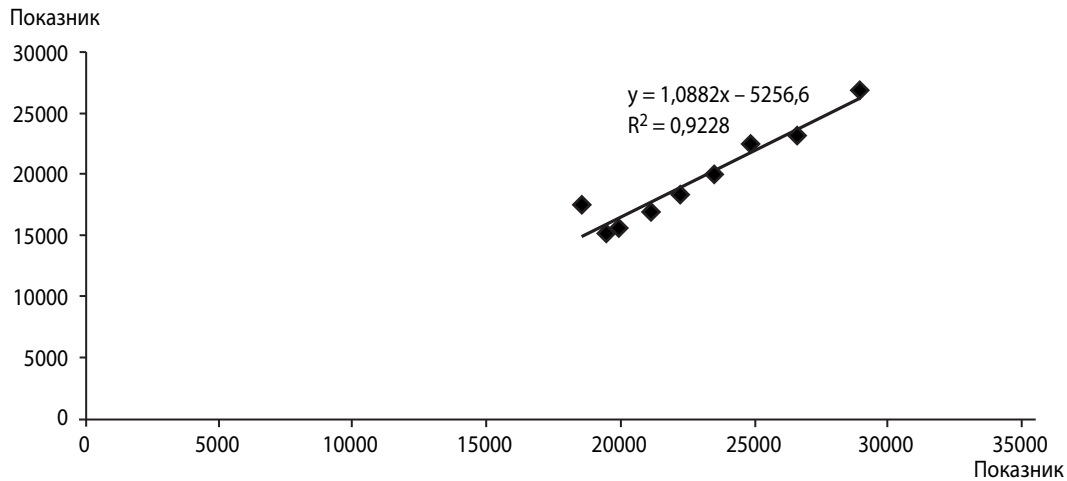

Рис. 1. Залежність між доходами й операційними витратами суб'єктів туристичної діяльності у Дніпропетровській області

Джерело: побудовано автором

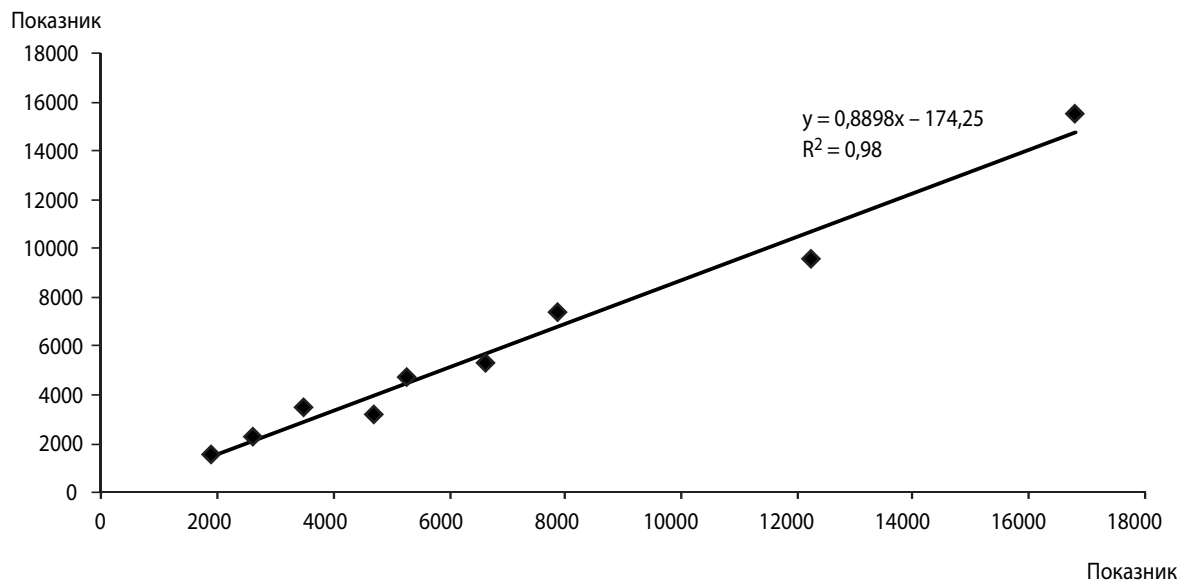

Рис. 2. Залежність між доходами й операційними витратами туроператорів (побудовано автором)

$$\bar{y} = \frac{\sum y_i}{n}, \quad (3)$$

$$S(y) = \sqrt{S^2(y)}, \quad (8)$$

розраховується лінійний коефіцієнт кореляції Пірсона

$$\overline{xy} = \frac{\sum x_i \cdot y_i}{n}, \quad (4)$$

$$r_{xy} = \frac{\overline{xy} - \bar{x} \cdot \bar{y}}{S(x) \cdot S(y)}. \quad (9)$$

Дисперсій

$$S^2(x) = \frac{\sum (x_i - \bar{x})^2}{n}, \quad (5)$$

$$S^2(y) = \frac{\sum (y_i - \bar{y})^2}{n}, \quad (6)$$

середньоквадратичного відхилення

$$S(x) = \sqrt{S^2(x)}, \quad (7)$$

Таким чином, між доходами й операційними витратами суб'єктів туристичної діяльності відзначається високий рівень лінійного кореляційного зв'язку, оскільки значення лінійного коефіцієнта кореляції становить 0,961. Розрахунки ще раз підтвердили залежність між витратами й одержаним доходом, тобто обсяг витрат впливає на обсяг доходів.

На основі розрахунку коефіцієнту кореляції Спірмена визначено тісноту (силу) і напрямок кореляційного зв'язку між доходами від наданих туристичних послуг і операційними витратами туроператорів. Коефіцієнт рангової

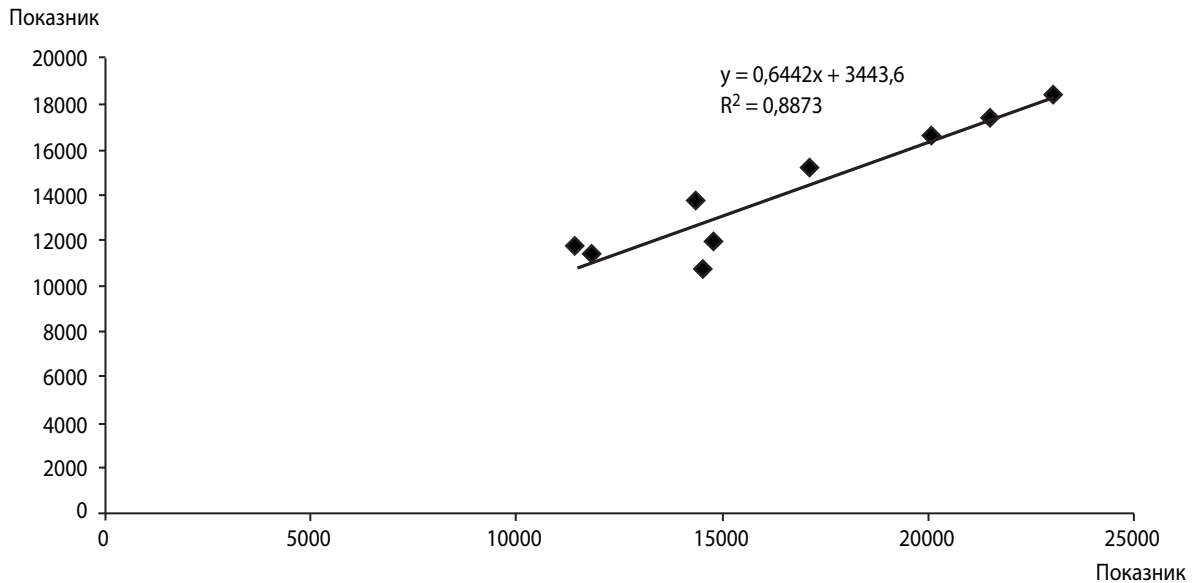

Рис. 3. Залежність між доходами й операційними витратами турагентів

Джерело: побудовано автором

кореляції Спірмена є непараметричною мірою статистичної залежності між двома змінними. За ним оцінюється, наскільки задовільним може бути відношення між двома змінними за допомогою монотонної функції.

Цей коефіцієнт розраховується за формулою:

$$r = 1 - \frac{6 \sum d^2}{n \cdot (n^2 - 1)}, \quad (10)$$

де d^2 – сума квадратів різниці рангів;
 n – кількість спостережень.

Із використанням даних табл. 4 і за формулою (10) маємо $r=0,98$. Отже, між обсягами доходу і операційними витратами туроператорів наявна значна тіснота зв'язку (значення коефіцієнта кореляції Спірмена майже досягає 1). При цьому знак «+» означає, що між показниками існує прямий кореляційний зв'язок, тобто більшому значенню доходів відповідає більше значення витрат операційної діяльності.

На основі розрахунку коефіцієнта Фехнера визначено наявність і напрямок кореляційного зв'язку між доходами від наданих туристичних послуг і операційними витратами турагентів.

Із використанням даних табл. 5 і за формулою:

$$k = \frac{\sum a - \sum b}{\sum a + \sum b} \quad (11)$$

маємо $k = 1$. Це означає, що між цими показниками існує високий прямий кореляційний зв'язок.

Отже, у результаті досліджень [30–34] і виконаного аналізу статистичних даних встановлено, що Дніпропетровська область має значний потенціал для розвитку екотуристичної діяльності. Екотуризм є видом господарської діяльності, який не потребує значних капіталовкладень, сприяє вирішенню соціально-економічних проблем сільських територій, зростанню рівня зайнятості сільського населення, стимулюванню розвитку сфери послуг (транспорт, торгівля тощо).

ських територій, зростанню рівня зайнятості сільського населення, стимулюванню розвитку сфери послуг (транспорт, торгівля тощо).

Висновки. Дослідження вказують на необхідність впровадження стратегії розвитку екотуристичної діяльності в Дніпропетровській області, пошуку нових джерел фінансування цього сектора, які передбачають не тільки державні й іноземні інвестиції, а й авансування ресурсів через соціальне інвестування підприємництва, зокрема, у сферу зеленого туризму; венчурне фінансування, краудфандинг, кошти міжнародних організацій, гранти тощо. Оскільки його розвиток не тільки сприятиме реалізації альтернативних джерел самозабезпечення аграрного бізнесу в період обмеженості фінансових ресурсів, а й розширенню кон'юнктури ринку туристичних послуг у контексті глобального простору. Це, своєю чергою, забезпечить сталий розвиток аграрної і туристичної сфер та регіональної економіки в цілому.

Слід зазначити, що трансформаційні процеси в секторах агробізнесу та сільського зеленого туризму пов'язано з соціально-економічним й екологічним аспектами розвитку суб'єктів господарювання. Враховуючи зазначене, екологічний туризм доцільно розглядати як інноваційний інструмент диверсифікації аграрного й туристичного бізнесу, який сприяє зростанню конкурентоспроможності й сталому розвитку регіону, активізації інвестиційних процесів, поліпшенню якості життя сільського населення тощо.

До стратегічних напрямів розвитку екотуристичної діяльності в Дніпропетровській області можна віднести такі:

- створення належних інституційних умов і відповідного правового середовища, а саме: розроблення й прийняття Закону України «Про сільський зелений туризм», регіональної програми розвитку екологічного туризму, внесення змін і доповнень до Стратегії розвитку на період до 2027 року і Плану заходів з її реалізації у 2021–2023 роках;

- економічна підтримка розвитку екотуризму шляхом активізації публічно-приватного партнерства задля залучення приватних інвестицій, краудфандингу, пільгового кредитування власників садиб для модернізації осель, підвищення кваліфікації, рекламування діяльності;
- реалізація стимулюючих і заохочувальних механізмів забезпечення функціонування об'єктів екотуристичної інфраструктури;
- формування дієвої системи забезпечення якості екотуристичних послуг, яка базуватиметься на потребах споживача, гарантуватиме базові стандарти, включатиме критерії захисту навколишнього природного середовища тощо.

Перспективи подальших досліджень полягають у порівняльному аналізі та прогнозуванні показників розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України та розробці організаційно-економічного механізму управління екотуристичною діяльністю в Придніпровському економічному районі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bilgihan A., Nejad M. Innovation in hospitality and tourism industries. *Journal of Innovation*. 2015. Vol. 6 (3). P. 33–41. DOI: 10.1108/jhtt-08-2015-0033
2. Marakova V., Medvedova M. Innovation in tourism destinations. *Forum Scientiae Oeconomia*. 2016. Vol. 4 (1). P. 33–43.
3. Sardak S., Dzhyndzhoian V., Samoilenko A. Global innovations in tourism. *Innovative Marketing*. 2016. Vol. 12 (3). P. 1–8. DOI: 10.21511/im.12(3).2016.04
4. Косар Н. С., Кузьо Н. С. Дослідження розвитку туризму в Україні в умовах кризи. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 2. С. 115–125.
5. Milenkovic S., Boskovic N. Ecotourism development in the danube region of Serbia. *Actual problems of economics*. 2014. No. 2. P. 254–261.
6. Крюкова І. О., Кравчук А. О. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Одеській області. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 462–466.
7. Язіна В. А., Ткач В. О., Кожушко С. П. Сільський зелений туризм як основний інструмент створення успішного українського туристичного села. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29. С. 37–41.
8. Степанов В. Ю. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Регіональне управління та місцеве самоврядування*. 2018. № 1 (53). С. 1–5.
9. Папп В. В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України. *Агросвіт*. 2015. № 18. С. 17–22.
10. Ніколаєв К. Д. Екологізація та розвиток сільського зеленого туризму в Україні: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. 153 с.
11. David L. Tourism ecology: towards the responsible, sustainable tourism future. *Worldwide Hospitality and Tourism*. 2011. Vol. 3. No. 3. URL: <http://rtrglobe.org/educacion/pdf/researchchart/Tourismecologytowardstheresponsiblesustainabletourismfuture.pdf>
12. Савіцька О. П., Савіцька Н. В., Погребняк Л. В. Екотуризм як важлива складова стратегії сталого розвитку України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 15. С. 122–128.
13. Нецадим Л. М., Тимчук С. В., Кожухівська Р. Б. Екологічний туризм як основа ефективного розвитку туристичного бізнесу в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3 (14). С. 323–327.
14. Коркуна О. І., Цільник О. Я., Бордун О. В. Розвиток зеленого туризму в умовах формування об'єднаних територіальних громад. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2019. Вип. 1 (135). С. 24–28.
15. Приварникова І. Ю. Туристична інфраструктура для створення умов ековідпочинку та розвитку зеленого туризму в промислово орієнтованих регіонах // Регіональний туризм: стратегія, ресурси, перспективи розвитку: монографія. Дніпро: Акцент ПП, 2015. С. 105–129.
16. Передерко В. П. Розвиток інфраструктури еко-і геотуризму в Карпатському регіоні за сприяння проектів міжнародної технічної допомоги. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. № 2. С. 418–424.
17. Туристична діяльність в Україні у 2017 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2018. 90 с.
18. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму за 2000–2019 роки // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
19. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму за 2000–2019 роки // Головне управління статистики у Дніпропетровській області. URL: <http://www.dneprstat.gov.ua/statinfo/tur/include/tur1.pdf>
20. Туристична діяльність в Україні у 2011 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2012. 76 с.
21. Туристична діяльність в Україні у 2012 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2013. 272 с.
22. Туристична діяльність в Україні у 2013 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2014. 272 с.
23. Туристична діяльність в Україні у 2014 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2015. 76 с.
24. Туристична діяльність в Україні у 2015 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2016. 76 с.
25. Туристична діяльність в Україні у 2016 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2017. 76 с.
26. Колективні засоби розміщування в Україні у 2014 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2015. 200 с.
27. Колективні засоби розміщування в Україні у 2015 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2016. 200 с.
28. Колективні засоби розміщування в Україні у 2016 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2017. 200 с.
29. Колективні засоби розміщування в Україні у 2017 році: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2018. 142 с.
30. Безугла Л. С. Інноваційний розвиток системи екотуризму на засадах функціонування бізнесу // Бізнес-моделі розвитку національної економіки та підприємницьких структур: сучасні реалії та перспективи: монографія з міжнар. участю / за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро: Журфонд, 2018. С. 296–305.
31. Безугла Л. С. Розвиток екотуризму на засадах функціонування підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2018. № 19. С. 282–286.

32. Безугла Л. С. Потенціал розвитку екотуризму за соціально-економічними критеріями // Теорія та методологія формування інвестиційно-фінансової стратегії розвитку суб'єктів національного господарства : кол. моногр. / за ред. Л. М. Савчук, А. В. Череп. Дніпро : Журфонд. 2019. С. 359–367.

33. Bezuhla L., Demchuk N. Development strategy of ecotourism enterprises as a factor of increasing their competitiveness // Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities : collective monograph / edited by M. Bezpartochnyi, in 3 Vol. Przewosk : WSSG, 2019. Vol. 2. P. 289–297.

34. Безугла Л. С., Демчук Н. І. Соціально-економічні аспекти і передумови розвитку підприємств галузі екотуризму. *Агроекономіка*. 2019. № 18. С. 24–28.

REFERENCES

Bezuhla, L. S. "Innovatsiyni rozvytok systemy ekoturizmu na zasadakh funktsionuvannia biznesu" [Innovative Development of the Ecotourism System on the Basis of Business Functioning]. In *Biznes-modeli rozvytku natsionalnoi ekonomiky ta pidpriemnytskykh struktur: suchasni realii ta perspektyvy*, 296-305. Dnipro: Zhurfond, 2018.

Bezuhla, L. S. "Potentsial rozvytku ekoturizmu za sotsialno-ekonomichnyimi kryteriiamy" [Potential of Ecotourism Development According to Socio-economic Criteria]. In *Teoriia ta metodolohiia formuvannia investytsiino-finsanovoi stratehii rozvytku subiektiv natsionalnoho hospodarstva*, 359-367. Dnipro: Zhurfond, 2019.

Bezuhla, L. S. "Rozvytok ekoturizmu na zasadakh funktsionuvannia pidpriemnytstva" [Development of Ecotourism on the Basis of Business Functioning]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 19 (2018): 282-286.

Bezuhla, L. S., and Demchuk, N. I. "Sotsialno-ekonomichni aspekty i peredumovy rozvytku pidpriemstv haluzi ekoturizmu" [Socio-economic Aspects and Prerequisites for the Development of Ecotourism Enterprises]. *Ahrosvit*, no. 18 (2019): 24-28.

Bezuhla, L., and Demchuk, N. "Development strategy of ecotourism enterprises as a factor of increasing their competitiveness". In *Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities*, vol. 2, 289-297. Przewosk: WSSG, 2019.

Bilgihan, A., and Nejad, M. "Innovation in hospitality and tourism industries". *Journal of Innovation*, vol. 6 (3) (2015): 33-41. DOI: 10.1108/jhtt-08-2015-0033

David, L. "Tourism ecology: towards the responsible, sustainable tourism future". *Worldwide Hospitality and Tourism*. 2011. <http://rtrglobal.org/educacion/pdf/researchart/Tourismecology-towardstheresponsiblesustainabletourismfuture.pdf>

"Kilkist turystiv, obsluhovanykh turoperatoramy ta turahentamy, za vydamy turizmu za 2000-2019 roky" [Number of Tourists Served by Tour Operators and Travel Agents, by Type of Tourism for 2000-2019]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

"Kilkist turystiv, obsluhovanykh turoperatoramy ta turahentamy, za vydamy turizmu za 2000-2019 roky" [Number of Tourists Served by Tour Operators and Travel Agents, by Type of Tourism for 2000-2019]. Holovne upravlinnia statystyky u Dnipropetrovskii oblasti. <http://www.dnestrstat.gov.ua/statinfo/tur/include/tur1.pdf>

Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2014 rotsi : stat. zb. [Collective Accommodation Facilities in Ukraine in 2014: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2015.

Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2015 rotsi : stat. zb. [Collective Accommodation Facilities in Ukraine in 2015: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2016.

Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2016 rotsi : stat. zb. [Collective Accommodation Facilities in Ukraine in 2016: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2017.

Kolektyvni zasoby rozmishchuvannia v Ukraini u 2017 rotsi : stat. zb. [Collective Accommodation Facilities in Ukraine in 2017: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2018.

Korkuna, O. I., Tsilnyk, O. Ya., and Bordun, O. V. "Rozvytok zelenoho turizmu v umovakh formuvannia obiednanykh terytorialnykh hromad" [Development of Green Tourism in the Conditions of Formation of United Territorial Communities]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 1(135) (2019): 24-28.

Kosar, N. S., and Kuzyo, N. S. "Doslidzhennia rozvytku turizmu v Ukraini v umovakh kryzy" [Research of Tourism Development in Ukraine in the Conditions of Crisis]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 2 (2016): 115-125.

Kriukova, I. O., and Kravchuk, A. O. "Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku silskoho zelenoho turizmu v Odeskii oblasti" [Current State and Prospects of Rural Green Tourism Development in Odesa Region]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 5 (2015): 462-466.

Marakova, V., and Medvedova, M. "Innovation in tourism destinations". *Forum Scientiae Oeconomia*, vol. 4 (1) (2016): 33-43.

Milenkovic, S., and Boskovic, N. "Ecotourism development in the danube region of Serbia". *Actual problems of economics*, no. 2 (2014): 254-261.

Neshchadym, L. M., Tymchuk, S. V., and Kozhukhivska, R. B. "Ekolohichniy turizm yak osnova efektyvnoho rozvytku turystychnoho biznesu v Ukraini" [Ecological Tourism as a Basis for Effective Development of Tourism Business in Ukraine]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk*, no. 3(14) (2019): 323-327.

Nikolaiev, K. D. *Ekolohizatsiia ta rozvytok silskoho zelenoho turizmu v Ukraini* [ENGLISH_UA Екологізація та розвиток сільського зеленого туризму в Україні]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2016.

Papp, V. V. "Silskyi zeleniy turizm yak priorytetnyi napriam rozvytku silskykh terytorii Ukrainy" [Rural Green Tourism as a Priority for the Development of Rural Areas of Ukraine]. *Ahrosvit*, no. 18 (2015): 17-22.

Perederko, V. P. "Rozvytok infrastruktury eko- i heoturizmu v Karpatskomu rehioni za spriannia proektiv mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy" [Development of Eco- and Geotourism Infrastructure in the Carpathian Region with the Assistance of International Technical Assistance Projects]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 2 (2016): 418-424.

Pryvanykova, I. Yu. "Turystychna infrastruktura dlia stvorennia umov ekovidpochynku ta rozvytku zelenoho turizmu v promyslovo oriyentovanykh rehionakh" [Tourist Infrastructure for Creating Conditions for Eco-recreation and Development of Green Tourism in Industrially Oriented Regions]. In *Rehionalnyi turizm: stratehiia, resursy, perspektyvy rozvytku*, 105-129. Dnipro: Aktsent PP, 2015.

Sardak, S., Dzhyndzhoian, V., and Samoilenko, A. "Global innovations in tourism". *Innovative Marketing*, vol. 12 (3) (2016): 1-8. DOI: 10.21511/im.12(3).2016.04

Savitska, O. P., Savitska, N. V., and Pohrebniak, L. V. "Ekoturizm yak vazhlyva skladova stratehii staloho rozvytku Ukrainy"

[Ecotourism as an Important Component of Ukraine's Sustainable Development Strategy]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 15 (2017): 122-128.

Stepanov, V. Yu. "Sil'skyi zelenyi turizm v Ukraini: problemy ta perspektyvy" [Rural Green Tourism in Ukraine: Problems and Prospects]. *Rehionalne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, no. 1(53) (2018): 1-5.

Turystychna diialnist v Ukraini u 2011 rotsi : stat. zb. [Tourist Activity in Ukraine in 2011: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2012.

Turystychna diialnist v Ukraini u 2012 rotsi : stat. zb. [Tourist Activity in Ukraine in 2012: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2013.

Turystychna diialnist v Ukraini u 2013 rotsi : stat. zb. [Tourist Activity in Ukraine in 2013: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2014.

Turystychna diialnist v Ukraini u 2014 rotsi : stat. zb. [Tourist Activity in Ukraine in 2014: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2015.

Turystychna diialnist v Ukraini u 2015 rotsi : stat. zb. [Tourist Activity in Ukraine in 2015: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2016.

Turystychna diialnist v Ukraini u 2016 rotsi : stat. zb. [Tourist Activity in Ukraine in 2016: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2017.

Turystychna diialnist v Ukraini u 2017 rotsi : stat. zb. [Tourist Activity in Ukraine in 2017: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2018.

Yazina, V. A., Tkach, V. O., and Kozhushko, S. P. "Sil'skyi zelenyi turizm yak osnovnyi instrument stvorennia uspishnoho ukrainskoho turystychnoho sela" [Rural Green Tourism as the Main Tool for Creating a Successful Ukrainian Tourist Village]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 29 (2018): 37-41.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2020 р.